

BALIKESİRLİ RÂSİH

Yard. Doç. Dr. Bahattin KAHRAMAN*

ÖZET

Yazımız, 18. yüzyılda yetişmiş ünlü bir şair olan Balıkesirli Râsîh üzerinedir. Zağanos Paşa'nın torunlarından olması nedeniyle, yaşadığı dönem içerisinde, Balıkesir'in ileri gelenleri arasında sayılan Râsîh, söylediği şiirlerle edebiyat çevrelerinin takdirini toplamış, özellikle bir gazeliyle günümüzde de şöhretini devam ettiren şairler arasında yer almıştır. Söz konusu gazel, biyografik bilgiler içeren bazı kaynaklarda, aynı dönem şairlerinden Sofyalı Râsîh adına da kayıtlı olduğundan, zamanla, iki Râsîh'in kişilikleri birbiriyle karıştırılmıştır. Böylece, herkesçe beğenilerek okunan bu meşhur şiirin hangi Râsîh'e ait olduğu konusunda iki ayrı görüş ortaya çıkmıştır. Esasen aynı mahlası kullanan şairlerin bu şekilde karıştırılmaları, edebiyat araştırmacılarını uğraştıran problemler arasındadır. Bu noktalardan yola çıkarak, çalışmamızda, Balıkesirli Râsîh'in hayatı hakkındaki bilgiler yeniden ele alınmış ve gazeli üzerindeki tartışmalar da ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Türk Edebiyatı, Divan Şiiri, Râsîh, 'Gazel.

BALIKKESIRIAN RASIH

ABSTRACT

This paper is on the 18th century poet Balıkesirian Râsîh. Because of his grandfather Zağanos Pasha, he was one of the leading person at his time. His poems were well acknowledged by the prominent poets of his period. It was one of *his gazels* kept him famous until today. Some biographical books recorded the same gazel under another Râsîh from Sophia. Therefore, there are two views on the author of the same *gazel*. Indeed, this is a common problem in the Turkish literature. From this point of view the present study deals with the life and gazel of Râsîh separately.

Key words: Literature, Turkish Literature, Ottoman Poem, Râsîh, *Gazel*

Osmanlı dönemi edebiyat çevrelerinde yetişen ve eserleriyle aramızda yaşamayı sürdüren Türk şairleri, dilimiz ve edebiyatımıza olan katkıları yanında, kendilerinden sonra yetişen kuşaklar üzerindeki olumlu etkileriyle de kalıcı olmuşlardır. Bunlar, kendilerine has üstün kişilikleri ve Türkçe şiir söylemede ortaya koydukları çığır açıcı üsluplarıyla, öteki şairlere nazaran farklı bir konuma sahiptirler. Kullandıkları güzel Türkçe sayesinde hâlen okuyucuyla iletişim kurabilen söz konusu şairlerden bir kısmı kaleme aldıkları manzum veya mensur eserler, bir kısmı ise yalnızca bir şiirle toplumun hafızasında kalıcı izler bırakmışlardır. Bağdatlı Rûhî(Ö.1605) ve Ziya Paşa(Ö.1880)'nın Terkîb-i Bend'leri ile Nâmık Kemâl(Ö.1888)'in Hürriyet Kasidesi, bu bakımdan ilk akla gelen şiirlerden olup sadece aydınlarca değil, halk tarafından da ezberlenmişlerdir. Yazımıza konu olan Balıkesirli Râsîh de ikinci gruba giren şairlerdendir ve söylediği bir gazelle, Yahya Kemal başta olmak üzere, herkesin ilgisini çekmiş ünlü bir edebî kişiliktir.

HAYATI VE ESERLERİ

Hayatı: Balıkesir(Karesi) kökenli olup şöhreti günümüze kadar gelmiş şairler arasında bulunan Râsîh, 17. yüzyılın sonu ile 18. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Osmanlı aristokrasisine mensup Zağanos Paşa(Ö.1481)'nın torunlarından olmasına rağmen hayatının bazı noktaları meçhul kalmıştır. Muhtelif kaynaklarca günümüze ulaştırılan bilgilerde ise bir kısım yanlışlıklar göze çarpmaktadır. Eldeki bilgiler şöyledir:

Râsih'in asıl adı Ahmed'dir. Meşhur Zağanos Paşa'nın torunlarından Sinan Paşa(Ö.1079/1668)'nin ortanca oğludur. Köklü ailelerden birine mensup olduğundan çevresinde "*Ahmed Bey*" diye tanınmış, bu nedenle şairler hakkında bilgi veren eski biyografi kitaplarında "*Râsih Ahmet Beg'* adıyla anılagelmiştir[^]. Babası Sinan Paşa, Zağanos Paşa'nın torunlarından Mehmed Paşa'nın oğlu olup 1011(1602) yılında Karesi, 1054(1644) yılında Bozok(Yozgat)'ta sancak beyliklerinde bulunduktan sonra kendi isteği üzerine Balıkesir'e yerleşmiş ve Sinanhisar (Hisariçi) Mahallesi'ndeki konağında hayatını sürdürmüştü ve 1079(1669)'da Balıkesir'de vefat etmiştir. Mezarı, Balıkesir'de Zağanos Paşa aile mezarlığında, kitabesiyle birlikte hâlen mevcuttur^{*}. Râsih, ailesinin ikamet ettiği bu konakta dünyaya gelmiş olmalıdır. Annesi ise Vezir İlyas Paşa'nın kızı Hatice Hatun'dur\ Soyunun, hem baba, hem de anne tarafından yüksek mevkiler işgal etmiş iki ünlü sülaleye, yani hanedan tabir edilen ailelere dayandığı görülür. Ayrıca Râsih'in, aynı anne babadan olma, İbrahim Yahşi Bey ve Mehmed Bey adlı iki erkek, Ayşe Hanım adlı bir de kız kardeşi vardır.⁵

Yine bazı kaynakların şairden "*Alişân Beg evlâdındandır*" diye söz ettiklerini görmekteyiz". Fakat bu rivayetin, bir ayrıntının atlanmasıyla, yanlış

Salim, (1315) **Tezkire-i Salim**, Dcrsaadct: İkdâm Matbaası, s.273; Müslakim-zâde S. Saadeddin, **Mecelletü'n-Nisâb**, Süleymaniye(Hâlet Efendi) Ktp. NO: 628, 227a yk; İsmail Belig, (1985), **Nuhbetü'l-Âsâr Li Zeyli Zübde'ti'l-Eş'âr**, Hazırlayan:Abdülkerim Abdülkadiroğlu , Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, s.89.

² Salim, s.273; İnehan-zâde Mehmet Nail Tuman, (2001), **Tuhfe-i Nâif-Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**- Hazırlayanlar: Cemal Kumaz-Mustafa Tatçı, Ankara: Bizim Büro Yayınları, C.1, s. 306; Mehmed Tahir, (1333), **Osmanlı Müellifleri**, İstanbul: Matbaa-i Âmire, C. 2, s. 188.

[^] Muharrem Eren, (1994), Zağnos Paşa, Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, s. 49.

Muharrem Eren, s. 50.

^{*} Muharrem Eren, s. 49.

⁵ İsmail Belig, s. 114; İnehan-zâde Mehmet Nail Tuman, s.306.

olarak kayıtlara geçirildiği anlaşılmıştır. Aslında Alişan Bey'in, şairin üvey babası olduğu, buradaki yanılmanın da aile içindeki bu ayrıntıdan kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, yine Balıkesirli meşhur beylerden biri olan Alişan Bey, Balıkesir eşrafından Hüseyin Bey'in oğludur. Divriği ve Arapgir sancak beyliklerinde bulunmuş, 1099(1687) yılında gerçekleşen Avusturya Seferi için Karesi'den asker şevkiyle görevlendirilmiş, 1100(1688)'de Çandarlı Körfezi ve havalisi muhafızlığına getirilmiş, 1106(1694)'da ise Karesi Beytümâl Emirliği'ne tayin edilmiştir. Balıkesir'e geldikten sonra da, Râsih'in öz babası olan Sinan Paşa'nın vefatı üzerine dul kalan annesi Hatice Hatun ile evlenmiş ve bu evlilikten İsmail (Ağa) ve Fatıma (Kadın) adlarında iki de evlatları dünyaya gelmiştir. Aynı zamanda Balıkesir'deki Hüsameddin Vakıfları'nın mütevelliliğinde de bulunan Alişan Bey, Balıkesir'deki aile mezarlığında medfundur ve buradaki mezartaşına göre 1113(1701) yılında vefat etmiştir'. Demek oluyor ki Râsih'in, ikisi üvey olmak üzere beş kardeşi vardır.

Râsih'in, yaşadığı sürece devlet katında üstlendiği görevler konusunda günümüze bilgi ulaşmamıştır. Ancak, Zağanos Paşa ailesinin tuğ sahibi olduğu, ailenin öteki fertleri gibi kendisinin de Osmanlı sarayından yetiştiği bilindiğine göre, devlet hizmetinde bulunduğu anlaşılıyor. Nitekim, uzun süre memurluk yaptıktan sonra 1118(1706) yılında Balıkesir'e döndüğü, Zağanos Paşa vakıflarının otuz sekiz yıl boyunca mütevelliliğini yürüttüğü, bu zaman içerisinde ilmî ve edebî faaliyetlere iştirak ettiği ve bu nedenle mezartaşındaki kafa kısmının hem yönetici, hem de ilmiye sınıfına mensup olduğunu gösterecek şekilde, özenilerek, biraz da büyükçe yapıldığı, hayatına dair verilen bilgiler arasındadır. Görüldüğü kadarıyla Râsih, uzun zaman, memleketi olan Balıkesir'de yaşamış ve

ömrünü burada tamamlamıştır. Hacı İlyas Bey adlı bir oğlu ile Zahide Hanım, Saide Hanım ve Hafife hanım adlarını taşıyan üç kızı dünyaya gelmiştir. Mezar kitabesine göre vefat tarihi 14 Rebiülevvel 1144(16 Eylül 1731 Pazar günü)'dür. Mezarı, Balıkesir'de Zağanos Paşa Aile Mezarlığı bünyesinde olup kitabesi şöyledir":

"Göçdi dünyâdan beka iklimine bupîr- aziz

Havzasın rahle-i cennet ide Rabbü'l-âlemîn

Merhum el-Hâc Ahmed fevtine eyle duâ

Dâr-ı Firdevsi envâr eyle Allahım hemîn

Ve Râsîh Hacı Ahmed Beg

İbni Sinan Paşa ruhlarına

El-Fâtiha Rebiülevvel 14 sene 1144. "*"

Muhanem Eren, s. 50-51,211 -212.

Taşta vezin hataları ve tam okunamayan kelimeler bulunmaktadır.

Ölüm tarihi ile nerede medfun bulunduğu konusunda bir kısım kaynakların -Sofyalı Râsîh'le şahsiyetlerinin karıştırılması nedeniyle olsa gerek- yanlışlığına düştükleri görülüyor. *Tuhfe-i Nâilv*, *Osmanlı Müellifleri*[^] ve *Karesi Meşâhiri*[']nde** de açıkça kaydedilen "1118(1706) yılında Tekfurtağı (Tekirdağı)'nda öldüğü ve buraya defnedildiği" yolunda verilen bu bilginin, aslında Balıkesirli Râsîh'e değil, Sofyalı Râsîh Yusuf Efendi'ye¹² ait olduğu

[^] İnehan-zâde Mehmet Nail Tuman, s. 306.

¹⁰ Mehmed Tahir, C.2, s. 188.

['] İsmail Hakkı(Uzunçarşılı), (1999), *Karesi Meşâhiri*, Hazırlayanlar: Mehmet Sarı-Ahmet Karaman, Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, s. 103.

['] Balıkesirli Râsîh'le aynı mahlası kullanan Sofyalı Râsîh Yusuf Efendi de, aslında, dönemin tanınmış şairlerindendir. Bu nedenle olsa gerek, söz konusu meşhur gazel konusunda kaynaklar birbirleriyle çelişmekte, bir şairden söz açıldığında mutlaka diğeri de anılmaktadır. Bunun yanında, kaynaklarca belirtilmemesine rağmen, iki şairin de, en azından bir süre, aynı çevrelerde buldukları ihtimali de akla gelmektedir. Bu nedenle Sofyalı Râsîh Yusufun hayatı hakkında kısaca bilgi vermek yerinde olacaktır: Sofya doğumlu divân şairlerindendir. Asıl adı Yusuf olup doğum tarihi belli değildir. Şeyhî Mehmed Efendi'ye göre künyesi Yûsuf bin Hüseyn bin Musî, nâmı ise Bıyıklı

kesinlik kazanmış durumdadır. Çünkü, Balıkesirli Râsîh, Sofyalı diğer Râsîh'ten 26 yıl sonra vefat etmiştir. Öyle anlaşılıyor ki eski bir biyografi kitabında sehven yer alan bir kayıt fark edilmemiş ve bu yanlışlık, şair hakkında bilgi veren sonraki kaynaklarda da aynen tekrarlanmıştır.

Eserleri: Tezkire sahibi Salim, Râsîh hakkında bilgi verirken "... *hânedân-ı ma'rifetden bir merd-i nâmdâr olup kendi hanedanında bir mîr-i âlî-makâm olduğu gibi livâ-yı suhunde dahi bir mîr-i kelâm-ı nâzik-tabîat-i pür-ma'rifet olan zât-ı sûtûde-menkabetlerdendir*"¹³ diyerek, şiiir san'atındaki yeteneğini, mensubu bulunduğu ailenin şöhretiyle karşılaştırmak suretiyle ifade eder. Görüldüğü kadarıyla Râsîh Ahmed Bey, henüz hayattayken, edebiyat çevrelerinin yakından tanıdığı ünlü şairler arasındadır. Köklü ailelere mensup

Hüseyin Çelebi-zâde Yûsuf Efendi'dir. Diğer kaynaklar da özellikle babasının adıyla anıldığını söylerler. Anlaşıldığı kadarıyla babası Bıyıklı Hüseyin Çelebi, çevresinde tanınmış biridir. Bu da sıradan bir aile içinde yetişmediğini gösterir. Şairin nerede ve kimlerden tahsil gördüğü belirtilmemiş, bu nedenle de hayatının bu kısmı meçhul kalmıştır. Ancak, sonraki yıllarda Dîvân-ı Hümâyûn kâtipleri arasına katıldığının bildirilmesi, aynı zamanda, ne derece eğitim-öğretim aldığına da göstergesidir. Dîvân-ı Hümâyûn kalemindeki görevine devam ederken, 1111(1699) yılının Rebiulâhîr'inde Kara Mehmed Paşa'nın Mısır valiliğine atanması üzerine, onunla birlikte Mısır'a gider ve bir müddet sonra dîvân kâtipliğine getirilir. 1116(1704) yılının Muharrem ayında adı geçen vali azl olunur, fakat Râsîh Kahire'den ayrılmaz. Aynı yılın Cemâziyelâhire'sinde Mısır valiliğine getirilen sabık sadrâzam Râmî Mehmed Paşa döneminde yine dîvân kâtibi olarak vazifesine devam eder. 1118(1707) yılında Râmî Mehmed Paşa azledilip Rodos adasında zorunlu ikamete tabi tutulunca, Paşa'nın maiyyetiyle birlikte oradan ayrılır. Niyeti deniz yoluyla İstanbul'a dönmektir. Yolculuk esnasında Rodoscuk diye de bilinen Tekfurdağı'na geldiklerinde Râsîh, bir vücut zaafiyeti sebebiyle vefat eder ve oraya defn olunur. Salim, çevresinde hem karakteri, hem de şairliğiyle beğeni toplayan Râsîh'i şöyle tarif ediyor: "*Nâzûk tabiat, ehl-i ma'rifet bir vücûd-ı bi-nazîr, şair-i pâk-edâ ve pâk-ta'bir idi.*" Bk.: Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin, 227a yk.; Safâyî, **Tezkireti'ş-şuarâ**, Süleymaniye(Esad Efendi) Kütüphanesi N0:2549, 92b; Salim, s.272; Mehmed Süreyya, (1308), **Sicill-i Osmânî**, İstanbul: Matbaa-i Amire, s.347; İsmail Belîğ, s.111; Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, (1985), **Mecmuâ-i Tevârih**, Hazırlayanlar: Fahri Ç. Derin-Vâhid Çabuk, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi s.163; Şeyhî Mehmed Efendi, (1989), **Şakâik-i Nu'mâniye ve Zeyilleri**, C.4, C.4-**Vakâiyü'l-Fudalâ;I-II**- Neşre Hazırlayan: Abdülkadir Özcan, İstanbul: Çağın Yayınları, s.463; **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, (1990), İstanbul: Dergah Yayınları, C.7, s.282; ; **Prof. Dr. Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri**, (1996), Hazırlayanlar: Ahmet Sevgi-Mustafa Özcan, İstanbul: Sözlere Yayınları,, s.230; İnehan-zâde Mehmet Nail Tuman, C. 1, s.306.

¹³ Salim, s. 273.

öteki şairler gibi kendini çok iyi yetiştirdiği, edebî bilgiler bakımından son derece zengin bir birikime sahip bulunduğu, eldeki eserlerinden de anlaşılır. Nüshaları günümüze ulaşan bu eserler, henüz, bilimsel kriterlere göre hazırlanarak yayımlanmamışlardır.

Divan: Şairin edebî yönünü açığa çıkaran bu eserler arasında ilk sırayı, varlığını *Osmanlı Müelliflerîrim* de haber verdiği ^ *Dîvân* alır. İstanbul Üniversitesi Ktp. NO: T.Y. 391/7'de kayıtlı nüshaya göre *Dîvân*'ın içinde 1 na't, 34 gazel, 1 tahmis, 1 müseddes, 7 rubai, 15 kıt'a ve 9 beyit mevcuttur⁵.

Bürücü'n-Nücûm: Ashâb-ı kiram hakkında yazılmış dört makaleden müteşekkil bir eserdir. Bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. No:A.3510'da kayıtlıdır.⁶

Vasf-ı Ashâb-ı Kehf ve Rakîm: Ashâb-ı Kelif(Mağara Yârânı) hakkında yazılmış bir mesnevidir. Bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. NO: R.1495'de kayıtlıdır.⁷

Bülğatü'l-Ahbâb: Görgüye dair kaleme aldığı mensur bir eserdir. Süleymaniye Ktp. NO: 2246 ve İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp. NO: T. 8887, 8888, 8891 'de kayıtlı nüshaları bulunmaktadır.⁸

⁴MehmedTahir, s. 188.

⁵ *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Divanlar Katalogu*, (1967), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, III. Cilt, Fasikül: II, s. 791-792.

⁶ Fehmi Edhem Karatay, (1961), *Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Katalogu*, İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi yayınları, C. 1, s. 365.

⁷ Fehmi Edhem Karatay, C. 1, s. 334.

GAZELİ

Râsîh'in günümüzde bile unutulmamasının asıl sebebi, bu eserlerden çok bir gazelidir denebilir. Çünkü, Türk edebiyatı içinde kendine has üslubuyla ayrı bir şöhrete sahip olan ve günümüze kadar dillerden düşmeyen meşhur gazeli, onun adını ebedileştirmiştir. Söz konusu gazelin tamamı şöyledir:

Süzme çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne

Urma zahm-ı sineme peykân peykân üstüne

Rîze-i elmas eker her açtığı zahma o şûh

Lutfu var olsun eder ihsan ihsan üstüne

Dilde gam var şimdilik sen gelme lütfet ey sürür

Olamaz bir hanede mihmân mihmân üstüne

Yârdan mehcûr iken diişdük diyâr-ı gurbete

Dehr gösterdi bize hicran hicran üstüne

Hem mey içmez hem güzel sevmez demişler hakkına

Eylemişler Râsîh'e bühtan bühtan üstüne

Büyüleyici bir etkiye sahip bulunan bu gazelin, yazıldığı ilk yıllardan itibaren aynı zevk ve heyecanla okunageldiğini söylemek yanlış olmaz. Aynı nedenle olsa gerek meşhur biyografi yazar Müstakim-zâde S.Saadeddin, Râsîh'ten yalnızca bir cümleyle, kısaca söz ederken "*Ve Ahmed min Balıkesrı*" dedikten sonra "*Sâhibü'l-gazeli'l-meşhûr: Süzme çeşmün gelmesün müjgân*

müjgân üstüne" ifadesiyle özellikle dikkatleri bu gazel üzerine çekmek ister *". Dönemin ünlü şairi Nedîm tarafından meşhur edilerek türünün en başarılı örneklerinden sayılması ise edebiyat çevrelerinde uyandırdığı heyecanı yansıtması bakımından ayrıca önemlidir. Nedîm'in, Sadr-ı A'zam Şehid Ali Paşa için söylediği ünlü kasidesinin bir yerinde^

Râsîh'in bu matlam tazmin idüp sâkî-i kilik

Nukl sundı çekdiğim sahbâ-yı irfan üstüne

diye söze başlayıp -Râsîh'i de övdükten sonra- ilk beytini aynen tekrar etmek suretiyle gazeli tazmîn etmesi ve bütün bir kasideyi aynı edâ ile meydana getirmesi, bu şöhretin kalıcı olacağının ilk işareti olarak değerlendirilebilir.

Ancak, bu gazelin, Balıkesirli Râsîh'e mi, yoksa aynı mahlasla şiirler söyleyen Sofyalı Râsîh'e mi ait olduğu konusunda, eski kaynaklarda gözlenen bir görüş ayrılığı söz konusudur. Bu görüş ayrılığı ilk olarak 19. yüzyıl tezkire yazarları Salim ve Safâyî'nin eserlerinde göze çarpmaktadır. Safâyî-^', şairler için kaleme aldığı ünlü *Tezkire's'm&ç* bu gazeli Sofyalı Râsîh'in hanesine kaydeder. Eski kaynaklardan İsmail Belîğ^ ve Şeyhî Mehmed Efendî'nin2-> de bu konuda Safâyî ile aynı tarafta oldukları görülür. Fakat, Safâyî ile çağdaş olan ve aynı zamanda -Kayın pederi Râmî Mehmed Paşa'nın Mısır'da vali iken dîvân kâtipliğini yapması nedeniyle- Sofyalı Râsîh'i de yakından tanıyan Salim, bunun aksini söylemekte ve "*Gazel-i merkum bunların zâde-i tab'-ı ra'nâlarından olduğu*

^b Müstakim-zâde S. Saadeddin, 227a yk.

² Abdülbaki Gölpınarlı, (Tarihsiz), *Nedîm Divanı*, İnkılâp ve Aka, s. 11, ikinci Basım.

² Safâyî, *Tezkiretü'ş-suarâ*, Süleymaniye(Esad Efendi) Kütüphanesi NO: 2549,92b.

^{••} İsmail Belîğ, s. 113.

²⁵ Şeyhî Mehmed Efendi, s. 463.

tna'lûm-ı cümle-i şuarâdır" diyerek bu gazelin bütün şairler tarafından Balıkesirli Râsîh'e ait olduğunun zâten bilindiğini, Safâıftuin bu konuda yanlıya düştüğünü söyler²⁴. Yukarıda belirtildiği üzere Müstakîm-zâde S. Saadeddin de Sâlim'le aynı görüştedir²⁵. Yine gazel hakkında bir yazı kaleme alan Ali Canip Yöntem, Sâlim'in söylediklerine itibar eder ve *"Sofyalı Râsîh, Sâlim'in kaynatası meşhur vezir ve şair Râmî Paşa'ya divan kâtipliği ettiği için, eğer gazel onun olsaydı Salim bilirdi. Bahusus Sâlim'in işaret ettiğine göre o devirde bütün şairler, bu nâmdâr gazelin Balıkesirli Râsîh'in olduğunu biliyorlarmış. Esasen, tezkiresi bir çok noktadan Salim'inkine tercih edilmek iktiza eden Safâ'nin böyle zühulleri vardır"* şeklinde bir değerlendirme yapar. Böylece, gerek Sâlim'in şairleri yakından tanınması ve o döneme tanıklık etmesi, gerekse öteki kaynakların Balıkesirli Râsîh tarafında yer almaları ile şiirin kime ait olduğu konusundaki görüş ayrılığı sona ermiştir denebilir.

Öteden beri süregelen edebî tartışmalar bir yana bırakılırsa esasen gazelin, Nedim'den günümüze uzanan çizgide, dâima hayranlıkla okunduğu ve defalarca tanzîr edildiği görülür. Râsîh ve gazeli hakkında, dünden bugüne, ünlü şairler ve edebiyatçılar tarafından dile getirilen en çarpıcı ifadelerden birinin sahibi de 20.yüzyılın meşhur şairi Yahya Kemâl'dir. Yahya Kemâl, *"Râsîh'in Matları"* adlı makalesinde gazelin ilk beyti için *"Ah o ne beyittir Yârabbî! Çekik gözlerin uzun kirpikleri birbirine girift olarak süzülüşü bir eski Türk meclisinde eski Türk gazel-serâsı nasıl bağrından vurulur ve nasıl hazzın bütün nüktesiyle yalvarır"* dedikten sonra sözü şaire getirir ve coşkulu bir ruh haliyle şu ifadeleri kullanır: *"Nedîm gibi bir şairi, bir gazeliyle sermest edecek kadar güzel bir ruh sahibi olan*

²⁴ Salim., s. 274.

* • > Müstakim-zâde S.Saadeddin., 227a yk.

o/:

²⁰ Prof. Dr. Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri, s. 230.

Râsîh kimdir? Şiirde şan ve şerefe teşne olan şairlerimizden biri, ismini Nedim'in kasidesinde zikrolunurken görseydi başı döner, değil mi? İşte Râsîh böyle bir şerefi idrâk etmiş.*-'

Özetle, edebiyatımızda pek az şairin bu derece üne kavuştuğu ve aradan geçen yüzyıllara rağmen şöhretini sürdürebildiği görülmüştür. Adı geçen meşhur gazel ve şairi üzerinde çok şeyler söylenmiştir. Gazelin Balıkesirli veya Sofyalı Râsîh'ten hangisine ait olduğu uzun süre tartışılmışsa da, esas itibarıyla gazelin kendisi önemsenmiş, onu söyleyen şairin kimliği ise çoğu zaman göz ardı edilmiştir diyebiliriz.

KAYNAKLAR

- Banarlı, Nihat Sami, (1983), **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bayrı, Mehmed Hâlit, (1939), "Râsîh", **Kalem Aylık Sanat ve Edebiyat Mecmuası**, (İstanbul), (8), 59-60.
- Bulut, Abdullah, (1998), "**Sofyalı Yusuf Râsîh (Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Dîvân'ının Tenkitli Metni)**", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, Abdullah. (2001), "Râsîh'in Okçulukla İlgili Bir Manzumesi", Atatürk Üniversitesi **Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 17 (Erzurum), (17), 95.
- Diclehan, Şâkir, (1980), "Râsîh Ahmed Bey ve Dîvânı", **Millî Türkoloji Kongresi(L, İstanbul 06.02.1978)**, 97-104.
- Yahya Kemal, (1984), **Edebiyata Dâir**. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, s.59.

- Eren, Muharrem, (1994), **Zağnos Paşa**, Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, ilaveli Baskı.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, (Tarihsiz), **Nedim Divanı**, İnkılap ve Aka. İkinci Basım.
- Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, (1985), **Mecmuâ-i Tevârih**, Hazırlayanlar: Fahri Ç. Derin-Vâhid Çabuk, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi
- İnehan-zâde Mehmet Nail Tuman, (2001), **Tuhfe-i Nâilî-Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri-**, Hazırlayanlar:Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara: Bizim Büro yayınları.
- İsmail Belig, (1985), **Nuhbetü'l-Âsâr Li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**, Hazırlayan:Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınlan.
- İsmail Hakkı(Uzunçarşılı), (1999), **Karesi Meşâhiri**, Hazırlayanlar: Mehmet Sarı-Ahmet Karaman, Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu**, (1967), İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Karatay, Fehmi Edhem, (1961), **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Katalogu**, İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi Yayınlan.
- Mehmed Süreyya, (1308), **Sicill-i Osmânî**, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Mehmed Tahir. (1333) **Osmanlı Müellifleri**, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin, **Mecelletü'n-Nisâb**, Süleymaniye (Halet Efendi) Ktp. No: 628.
- Öztekin, Özge, (1997), **"Râsih Dîvân (İnceleme-Tenkitli Metin-Özel adlar dizini)"**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Prof. Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri**, (1996), Hazırlayanlar: Ahmet Sevgi-Mustafa Özcan. İstanbul: Sözler Yayınları.

Safâyi, **Tezkiretü's-suarâ**, Süleymaniye(Esad Efendi) Kütüphanesi NO: 2549.

Salim, (1315), **Tezkire-i Salim**, Dersaadet: İkdam Matbaası.

Şeyhî Mehmed Efendi, (1989), Şakâik-i Nu'mâniye ve Zeyilleri C.4- Vakâyiü'I-Fudalâ-II-III, Neşre Hazırlayan: Abdülkadir Özcan, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, (1990), İstanbul: Dergah Yayınları.

Yahya Kemal, (1337/1921), "Râsîh'in Matla'ı", **Dergâh Mecmuası**, İMayıs 1337(1921).

Yahya Kemal, (1984), **Edebiyata Dâir**, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 2. baskı.

Yöntem, Ali Canip, (14 Nisan 1943), "Meşhur Bir Gazelin Sahibi: İki Râsîh", **Çmaraltı**, Nr.82.